

Tárcaelképzelés az Oktatási Bizottság előtt

Báthory Zoltán, a Művelődési és Köznevelési Minisztérium köznevelésért felelős helyettes államtitkára ismertette a tárca oktatáspolitikai terveit 1994. november 9-én az *Országgyűlés oktatási, tudományos, ifjúsági és sportbizottságában*.

Előadásában beszámolt arról, hogy újrakezdték a *NAT munkálatait*. Nem lesznek alapelvek, tíz műveltségi területet ölel fel a műfajban is újnak tekintett nemzeti alaptanterv, közöttük az „európai trendnek” megfelelő tárgykörök is helyet kapnak, ám nem szétapróztottan, hanem a tantárgyi integráció kívánalmainak megfelelően. Erre a pedagógusképzés nyilvánvalóan nincs felkészülve, tehát felülvizsgálatra szorult a tanári szakosítás és szakpárosítás. A nemzeti alaptanterv követelményrendszerét a minisztérium vitára bocsátja. A beérkezett javaslatok alapján egy fogalmazó bizottság adja meg a NAT végleges formáját, amelyet várhatóan jövő év áprilisában ír alá a miniszter.

A nemzeti alaptanterv és a helyi tantervek között a *tankönyvpiac* foglal helyet – mondta Báthory Zoltán. Hozzátette: a kimeneti szabályozás „kemény” eleme a *vizsgarendszer* lesz. Két vizsgát tervez a minisztérium. Az elsőt a tizedik tanév végén teljesítik a 16 éves tanulók, ez az alapműveltségi vizsga, amely standardizált és kötelező bármely iskolatípusban minden tanuló számára, függetlenül attól, hogy a diák bennmarad-e az iskolarendszerben, avagy – tankötelezettsége megszűntével – kilép belőle. *Kétszintű érettség* tervez a minisztérium. A vizsgakövetelmények elsajátításához feladatbankok készülnek. Olyan feladatrendszernek kell napvilágot látnia, amelyben megjelölnek az európai dimenziók is, hiszen ez veheti meg alapját a bizonyítványok egyenértékűségének.

Mindennek megvalósításában a minisztérium számít a háttérintézmények hatékony munkájára: az *Ok-tatáskutató Intézet* makroszintű vizsgálatokat végez a jövőben is, az *Országos Köznevelési Intézet* pedig tantervi, tantárgyi ügyekkel foglalkozik majd, taneszköz-fejlesztés is feladatai közé tartozik. A tervek közt szerepel egy *köznevelési értékelési központ* felállítása, megszűnnek viszont a tankerületi oktatásügyi központok. Vagyonukat s részben feladataikat a megyei pedagógiai intézetek kapják.

Báthory Zoltán hangsúlyozta, hogy miközben a fejlett országokban az iskolai struktúra egységesítése figyelhető meg, nálunk a *divergencia* az uralkodó tendencia. Elitiskolák jelennek meg, miközben a gyerekek 20-30 százaléka lesz akad. Ennek ellenére a minisztérium nem adminisztratív módon, hanem a tartalmi szabályozás eszközével kívánt beavatkozni az iskolaszervezet változásának folyamatába.

Hosszabb távon *hatosztályos alapozó iskolát* (alsó tagozatot) tervez a minisztérium. Az alapkiskolára épül az *alsó középfok*, amely négy évig tart, és az alapműveltségi vizsgával zárul a kötelező iskoláztatás. Két-, illetve hároméves lenne a *felső középfokú iskola* (harmadik év a technikusképzésé). Ám mindez nem jelenti azt, hogy

ilyen iskolatípusokat akarna „létrehozni” a minisztérium, hiszen a változott iskolaszervezet egyelőre tele van még kérdőjelekkel, a 9. és 10. osztály „fekete lyuk” – mondta a helyettes államtitkár. A változtatások lényege és célja, hogy a tizedik év végére kerüljön a szelekciós pont, későbbre toldójék ki az iskola-, a pályaválasztási kényszer. Decemberre az iskolaszervezeti elképzelésekről írott anyag készül.

Finanszírozás: a tartalmi fejlesztése plusz negyven százalék áll a minisztérium rendelkezésére. Ezzel együtt megállapította, hogy a restriktio nem kedvez a modernizációnak, s kijelentette: „A Művelődési és Köznevelési Minisztérium a béremelés és a kettős béralku mellett van. Fontosnak tartanánk a normatívák emelését.” A kötelező óraszám megemlése „nem közeli feladat” – mondta –, s arról beszélt, hogy nem az ellátandó órák számával, hanem az iskola pedagógiai tevékenységével kell megállapítani a létszámszükségletet. Mindent egybevetve az iskolák működéséről elszomorító összképet alakított ki magának a minisztérium. „Közledünk a drámai helyzethez” – mondta a helyettes államtitkár.

Végezetül a *köznevelési törvény revíziójáról* beszélt, és bejelentette, hogy a kormány határozott a *honfoglalás 1100. évfordulójának 1996-os megünnepléséről*, ennek keretében ünnepeljük az *ezer éves magyar iskolát* is. Ez az esemény alkalmat kínál az iskolautópia középpontba állítására. Az MKM az oktatás finanszírozásába szeretné bevonni a gazdasági, a vállalkozó szférát.

Először az országgyűlési képviselők fejtették ki a véleményüket. *Pókornai Zoltán*, a bizottság alelnöke hiányolta az írásos előterjesztést. Véleménye szerint a vizsga nem ad hű képet az iskolában folyó munkáról; az alapvizsgát nem tartja jónak; úgy véli, hogy a 6+4+2-es iskolaszervezetben felfelé torlódnak az ellátandó feladatok, érdekonfliktusok szintérvé válhat a rendszer; „minden koncepció alapja a finanszírozás” – mondta az alelnök, de a minisztérium tervei mögött nem látja a költségvetési háttérrel.

Kovács Kálmán képviselő a tervezett tartalmi szabályozásnál jobbnak tartotta a korábbi – NAT-alapelvek, követelmények, helyi tantervek – háromlépcsős elképzelést, s megkérdezte: Visszatérünk-e a NAT3-hoz? Hol lesz az értékelési központ? – kérdezte, s hozzátette: reméli, hogy nem Budapesten. Kíváncsi volt arra, hogy mit jelent a kötelező óraszámok emelésével kapcsolatban hangoztatott „nem közeli jövő”, illetve: várható-e pedagógus-munkanélküliség?

A szakmunkásképző intézetek szemszögéből foglalkoztatta az iskolaszervezet ügye *Kőrösfői László*, hiszen az elképzelés szerint a hároméves szakképzés első két évében közismereti tárgyakat oktatnak majd. Nem látja, hogyan alakul a szakmai elmélet tanárainak és a szakoktatóknak a sorsa. *Szöllősi István* kérdéseket tett fel: Kik, hol, mikor határozták el az iskolaszervezet megváltoztatását? Milyen körben zajlottak róla szakmai viták, résztvevői egyet-

értésre jutottak-e? Állnak-e mögötte konkrét háttérszámítások? A szerkezetátalakítás hogyan hat vissza az oktatás körülményeire? Milyen hatással lesz a pedagógusok foglalkoztatására? Milyen módon alakul át a pedagógusképzés? Mindez vajon központi létszám- és bérigazgatást is jelent-e?

Dobos Krisztina úgy látta, hogy a hatosztályos elemi nem oldja meg az alsó tagozat túlterheltségének problémáját, véleménye szerint négy osztályban kellene tanítani – kevesebbet. Tart attól, hogy a kis településeken a gyerekeket hátrányos helyzetbe hozza a hatosztályos alapiskola. Ha az alsó középfok követelményeit „átlaggyerekekre” méretezik, laza követelményeket kapunk és helyi tanterveket kell készíteni, ami viszont a tanároknak okoz nagy megterhelést; ha pedig merevek lesznek a követelmények, a differenciálás lehetősége szűnik meg.

Horn Gábor hangsúlyozta, hogy a szaktárca céljai és tervei megfelelnek a kormányprogramban foglaltaknak. Hosszú távú változtatásokról van szó. Az iskolaszervezettel kapcsolatban arra az alapvető kérdésre kell válaszolni: akarjuk-e, hogy az általános képzés hosszabb ideig tartson? Úgy vélte, hogy a válasz igen lehet. *Csige József* egy részletkérdés nyugtalanította: A 9. és 10. osztályok vajon az általános iskolákban vagy a szakmunkásképzőkben kapnak-e helyet? *Nádori László* az „európai dimenzióval” kapcsolatban a honi idegennyelv-tudás siralmas helyzetére hívta fel a figyelmet. *Orosz István*, a parlamenti bizottság elnöke szerint az egységes tanárképzés ellenében hat az a tendencia, hogy az egyetemi tanárképzés elindult az egyszakos tanárok kibocsátásának irányába. *Benkő András* a kis létszámú általános iskolák sorsa miatt aggódott, attól tartva, hogy új körzetesítési hullám kezdődik el az iskolaszervezet átalakításával.

A meghívott vendégek felszólalói sorát *Fenyvesi Endre*, a TOK-irodák mellé szerveződött szakmai tanácsadó testület elnöke nyitotta meg. Elmondta: a szakmai testületek választott szervezetek és felölelik az oktatási rendszer teljes vertikumát. Jelenleg nyolcvankilenc pedagógus szakmai szervezet működik az országban – mondta *Szenes György*, a Köznevelési-politikai Tanács szakmai oldalának képviselője, és felajánlotta a szakmai viták szervezését, a dokumentumok véleményezését. *Baksa Kálmán* iskolaigazgató szerint a kettős béralku merő fikció addig, amíg bérük kötelező minimumát sem kapják meg a pedagógusok. Az oktatásügy helyzetét drasztikusan romlónak, a pedagógusok közérzetét rossznak ítélte. *Miklósi László*, a Történelemtanárok Egyesülete elnöke a helyzetelemző háttér tanulmányt hiányolta a változtatási tervek mögül. „A pedagógusoknak elegendő van az uniformizált iskolákból. A szakfelügyelet megszüntetésével eltűnt az ellenőrzés” – mondta *Ligeti Csákné*, a Budapesti Pedagógus Kamara elnöke. *Kiss Elemér*, a Magyar Pedagógus Kamara vezetője szerint megoldatlan a köznevelés irányítása; önszabályozó rendszerre lenne szükség. *Farkasné Egyed Zsuzsa*, a Keresztény Pedagógusok Kamarája képviselőjében az óvodai szakmai tanácsadás elcsorvadására, a fogyatékosok minőségének anomáliáira hívta fel a figyelmet. Végül *Ladányi Andor* pedagógiai kutató arra hívta fel a figyelmet, hogy a képzési szintek rendszere nem azonos az iskolaszervezettel.

Válaszában Báthory Zoltán nem tért ki minden kérdésre. Megerősítette a minisztériumi koncepció alapvető vonásait. „Választanunk kell a káros és a különbözőségeket is magában foglaló rendszer között. Mi ez utóbbit választjuk” – mondta.

MIKSA LAJOS

Történelmi játékok konferenciája

Atörténelmi játékokat nem kellett feltalálni. A módszer ott lapult a történelmet idéző meséket önmaguk szórakoztatására életre keltő gyerekek játékában. Sok közösségi játék, vetélkedő, túraprogram sugallta a módszert, táborozások kalandjátékai működtek a történelmi játék meg nem fogalmazott módján. A tanítási órán is jelen voltak, amikor még a drámajátékok sem beszéltek. A tudatos alkalmazásnak *Mezei Éva* kísérlete, illetve az erről megjelent írása adott lendületet. Az írás tanítási órára utalt ugyan, de a történelmi játék drámajáték-elemét mindenféle körülményre alkalmazhatóan magában hordozta.

A hetvenes években megjelent és népszerűsödő, különösen a *Fiatál Népművészek Stúdiójának* tevékenységére, a népi gyermekjáték reneszánszára épülő, a drámajáték mozgalom pedagógiájával ötvözött csilbérci művészeti táborok sorában jelent meg a művelődéstörténeti, majd történelmi tábor modellje. Ebből a forrásból, a múzeumpedagógia eredményeit hasznosítva és igényeit kielégítve született meg a történelmi játszótéri forma.

Az *Iskolafejlesztési Alapítvány* és a *Garabonciás Alapítvány* 1995 márciusában háromnapos, bemutató foglalkozásokkal színesített konferenciát rendez a történelmi játékokról. A programban a téma művelői – valamennyien gyakorló szakemberek – ismertetik módszerüket, és a megvalósításhoz „használati utasítással” szolgálnak. A résztvevők a hozzáférhető szakirodalmat a helyszínen megvásárolhatják.

A konferenciának a *Debrecen-Újkerti Általános Művelődési Központ* ad otthont, a programok helyszíneit és a résztvevők szállását, ellátását biztosítja. A rendezők – egyelőre – azok jelentkezését várják, akik módszerüket a konferencián hosszabb-rövidebb időtartamban szívesen ismertetnék, esetleg – debreceni gyerekekkel – bemutató foglalkozást vezetnének. A módszert bemutató, rövid videoanyag „nevezését” is megköszönjük. Természetesen örömmel fogadjunk minden ötletet, javaslatot, és válaszolunk kérdéseikre. Levél cím: *Iskolafejlesztési Alapítvány, 1051 Budapest, Dorottya u. 8.* (A borítékon kérjük feltüntetni: „Történelmi játékok”.)